

עלון שבועי נחלת שדה

חידושי תורה בדרך הדרוש
והאגדה על פרשת השבוע

מאת מחבר סדרת הספרים "נחלת שדה" על התורה והמועדים

512 פ"ק 098 תשפ"א סנה י"ג פ"א י"א
לתגובות/הערות/דרשות והרצאות ניתן לפנות לטלפון – 050-4145482,
ניתן לקבל את העלון במייל etayba1@gmail.com

הנושא: רבי כרוספדאי – חמיד ליבא

ונראה להוכיח מדברי תיקוני הזוהר הנ"ל כדברי רבינו יוסף חיים, כי הנה במקרה זה שהוציאו את ספרו של רבי כרוספדאי ולמדו בו, הרי שחידושים אלו לא נתחדשו עכשיו אלא זמן רב קודם לכן, אלא שעתה רבי שמעון והחברים למדו והוציאו מפיהם חידושים אלו בפעם הראשונה עבורם, ובכל זאת הקב"ה הוריד את אביו של רבי כרוספדאי שישמע החידושים ויהיה לו עילוי נשמה ויעטרורו בגן עדן, הרי לנו כי די בהזכרת החידוש בפה בפעם הראשונה, כדי שאביו של המחבר יזכה לכתרים עליונים בגן עדן.

ובמפרשי הזוהר בהקדמה דף ד: הביאו, כי זהו הטעם שבכל מקום נקרא רשב"י בשם אביו - "בר יוחאי", כי כן עיקר שם הצדיקים בגן עדן כדי לחדש מעלת אביהם וחופתם.

ממשיך התיקוני הזוהר: מספר רבי שמעון ששוב בפעם אחרת, לילה אחד הזדמן לנו להתארח בבית אמו של רבי כרוספדאי והכינה לנו שולחן עם סעודה, ומנורה ללמוד לאורה, אבל לא יכולנו ללמוד שם, כי כבר רבי כרוספדאי נפטר במקום אחר, וחשבו שכבר אמו יודעת מכך ובאו לנחם אותה, וכשראו שהכינה להם שולחן ומנורה הבינו שהיא עדיין איננה יודעת מזה. ולכן ישבו בלי לומר דברי תורה, כי אין אומרים שמועה בבית האבל [בגמרא מועד קטן (כג.) איתא, אין אומרים שמועה ואגדה בבית האבל, אמרו עליו על ר' חנינא בן גמליאל שהיה אומר שמועה ואגדה בבית האבל. ע"כ. ופסק הרמב"ם (פרק י"ג מהלכות אבל הלכה ט') כת"ק דאין אומרים שמועה באגדה בבית האבל, אלא יושבין דוין. וכ"פ הטור והשו"ע (י"ד סי' שע"ח סעיף ז'). ואם כן צריך ביאור כיצד נהגו בקהילות ישראל בדברי תורה ואגדה וללמוד משניות בבית האבל. אחר שהרמב"ם והשו"ע פסקו כת"ק ודלא כר"ח בן גמליאל. מרן מופה"ד הגר"ע יוסף זצ"ל בשו"ת יביע אומר (ח"ד י"ד סי' כ"ט) נשא ונתן בדבר יישוב המנהג, והביא את הרש"ש שכתב בחידושו (בסדה"ה וא"א שמועה כו') וז"ל: ובתורת האדם מצאתי שמפרש דקאי ארישא (דסוגיא) אחכם ואב"ד ונשיא דבית מדרשו בטל, וקאמר עוד דא"א שמועה כו', ור"ל בבית מדרשו של אבל. ע"ש, וזוהו מיושב המנהג אפילו לת"ק, עכ"ל. היינו דהרמב"ם ומרן לשיטתו יפרשו דבית האבל היינו ביהמ"ד של אבל, אך בשאר מקומות כגון בבית האבל ממש שרי לומר שמועה ואגדה, וכ"ש אם האבל אינו חכם, אב"ד ונשיא. גם הערוך השולחן (סי' שע"ח ס"ח) כתב כהרש"ש וליישב המנהג. יעו"ש מה שהאריך בזה. ויעו"ש בדברי השל"ה הקדוש (מס' פסחים נר מצוה ז"ה בעניין ושמחת בחגך בהגה"ה) שכתב,

בתיקוני הזוהר (תיקון ע' דף קלו.) מביא על הפסוק "זה ספר תולדות אדם", שיש כמה וכמה ספרים העוסקים בסתרי תורה של תולדות אדם, ספרא דרב המנוא סבא, ספרא דחנוך וספרא דרבי כרוספדאי. וכיון שהזכירו מדבר בשבחו.

מספר רבי שמעון, יום אחד הזדמנתי אני והחברים למקום שבו גר רבי כרוספדאי, והוא לא היה בביתו, והכינה לנו אמו מנורה של שבעה נרות להאיר לפנינו בלילה כדי שנלמד לאורה, והוציאה את ספרו של רבי כרוספדאי שהיו בו סודות עליונים, וכשהתחילו ללמוד בספר זה החלו לרדת צבאות של מלאכים ולהקיף אותם, והיו שמחים כמו בני אדם השמחים בשמחת חתן וכלה, והקב"ה היה יורד עם כל המחנות שלו לשמוע דברי הסודות מאותו הספר, והקב"ה הוריד עמו את אביו של רבי כרוספדאי, כדי שישמע את סודות התורה של בנו, כי האבות בגן עדן מתעטרים באורות גדולים על ידי לימוד התורה של בניהם. ואמר רבי שמעון ואותו לילה שהיינו בביתו של רבי כרוספדאי, היה ליל שבועות, והקב"ה היה שמח בסודות התורה הללו, כיון שניתנה בו התורה על הר סיני.

והנה בשו"ת תורה לשמה (שאלה צ"ח) נשאל וז"ל: הנה נודע שמצוה לומר חדושי תורה ביום שבת שבה מעטרים לאביו ולאמו בגן עדן, אך אם אין לו זמן להמציא החידוש ולהולידו בשבת עצמו, אלא הוא מחדשו וכותבו בחול ומכינו לשבת, שאומר אותו ביום שבת אם זה נחשב כאילו חדשו בשבת שיש לו מעלה מכח יום השבת שזוכים אביר ואמו ע"ז לעטרות או דלמא כיון דחידושו בחול אין לזה החידוש יתרון מכה קדושת השבת. יוריננו ושכמ"ה.

תשובה: איתא בזוה"ק בהקדמת בראשית דף ד' ע"ב וז"ל: תנן בההיא שעתא דמלה דאורייתא אתחדשת מפומיה דבר נש ההיא מלה סלקא ואתעתדת קמיה דקב"ה, וקב"ה נטיל לההיא מילה ונשיק לה ועטר לה בשבעין עטרין וכו'. ע"ש. נמצא העיקר הוא בזמן שיוצא החידוש מפיו של האדם, ועל כן גם אם הוא מוליד וממציא החידוש בחול, מאחר שהוא מוציא זה החידוש בפיו בפעם ראשונה בשבת, הרי זה יש לו יתרון מכח קדושת שבת וחשיב כאילו חדשו בשבת ממש, כי העיקר הוא כאשר מוציאו מפיו. והיה זה שלום ואל שדי ה' צבאות יעזור לי. עכ"ל.

דלא די בניחוס לבד אלא ג"כ ידבר ניחומים וידבר לאבל דברים טובים עד שישמחו ויהיו פניו יפות. ובסידור ר"י עמדין (דיני קבורה אות י') כתב, וז"ל: מצוה לנחם אבלים ולדבר על לבם דברי ניחומים וכו', עכ"ל. וכ"כ בספר אהבת חסד (ח"ג פ"ה) דיותר טוב אם יוכל לדבר על לבו ולהפיגו מצערן באיזה דברים שזהו עיקר הניחום, ע"כ).

אמרה להם אמו: רבנן, והרי לא הייתם רגילים להתחיל בסעודה בלי דברי תורה, מה נשתנה הזמן הזה משאר זמנים שאני לא שומעת שום דברי תורה מפיכם?

לחש רבי שמעון לחברים, שיאמרו דברי תורה אבל שידרשו בענין המיתה כדי שלא תבוא תקלה לאשה זו על ידינו, שאם תשמע מפינו שבנה מת עלולה גם היא למות קודם זמנה.

והתחיל רבי שמעון לדרוש בענין הסתלקות האדם, ואז כששמעה זאת אמו של רבי כרוספדאי אמרה להם: רבנן, אני יודעת מה כוונתכם.

והיה שם נר כשהיה רבי כרוספדאי חי היה הנר מתנענע ומאיר בכמה אורות מרוקמים, שהיה מאיר בדרך נס בהרבה מיני אורות, ועכשיו ראתה לאור הנר שנחשך, מיד אמרה: רבנן, אבידה נאבדה לי, ואני רוצה ללכת ולברר מה קרה לבני. אמרו החברים, ודאי נודע לה מיתת בנה, לכן לא רצו להיות עוד בביתה, והלכו לדרכס.

והיא יצאה לפרשת דרכים, ומצאה יונה נקבה, אמרה לה: יונה יונה, את שהיית שליח נאמנה לאדונך, כמו שנאמר "וישלח את היונה מאתו", ועוד נאמר בך "ותבוא אליו היונה לעת ערב", שחזרת אל נח וקיימת את שליחותך, לכן אני משיב אותך בהיחיא שמא קדישא, שתלכי בשליחותי, לומר לי אם בני חי או מת. וכן היה שהיונה פרוחה ולעת ערב חזרה, והראתה לאמו של רבי כרוספדאי את התשובה על ידי שהיתה מורטת בכנפיה ופרחה כוך, כעין חפירת קבר, וכשראתה אמו כך הבינה שבנה מת, מיד נתנה קול צעקה מחמת צערה ונאספה לעולם העליון, רצונו לומר שגם היא מתה.

בזוה"ק (פרשת שלח דף קסד:) קורא לרבי כרוספדאי "חמיד ליבא" והוא פירש את הפסוק במשלי (ח"ה, י') "מגדל עץ שם ה' בו ירוץ צדיק ויִשְׁפָּב". מגדל עוז הכוונה היא לתיבה שבה מניחים את הספר תורה שנקרא עוז, וצריך להיות בעל שש מדריגות.

יש מפרשים זאת על הדוכן שלפני ארון הקודש שמגביהים מעט מריצפת בית הכנסת כולה. שיעלו אליו בשש מדריגות, ויש מפרשים על התיבה שהחזן מתפלל עליה.

וכך כותב הבן איש חי (שנה ראשונה, פרשת ויקרא סעיף ז"ד): התיבה שבאמצע בית הכנסת שעומד שם השליח ציבור, יש מדקדיקין לעשות לה שבע מדריגות, ויש בזה טעם על פי הסוד כנזכר בזוהר הקדוש, אך אין זה מעכב לפום דעתין, דאפילו אם אין בה שבע מדריגות, דין תיבה יש לה לענין הקפות ולכל דבר, ורק אם יש בה שבע מדריגות הוא מצוה מן המובהר. ע"כ. (לפי הזוה"ק ז' מדריגות אלו כוללות גם את מקום הנחת ס"ת, דהיינו שיהיו שש מדריגות לעלות לתיבה, ומדרגה שביעית גבוהה שעליה מניחים את הס"ת).

ממשיך רבי כרוספדאי ומהו "בו ירוץ צדיק ונשגב" על מה הולך ה"ב", האם על התיבה או על ספר התורה? ומפרש שהולך גם על התיבה וגם על ספר התורה, על התיבה שצריך החזן הניגש להיות שליח ציבור להיות צדיק. "זכאה דקשוט" – צדיק אמת. ודיוקנא דצדיק עילאה.

וכשרדש שצדיק ירוץ היינו בספר תורה, אז הכוונה מי שעולה לקרות בספר תורה צריך שיהיה צדיק, כי הקורא הוא מרכבה לצדיק העליון ונקרא בשמו. ומי נקרא צדיק המיוחד מכל שבעה העולים היכולה שישנו שהוא כנגד מידת היסוד.

ואומר על כך רבי שמעון בר יוחאי: ודאי כך הוא, כי כל ימיו רבי כרוספדאי הקפיד לעלות רק לעליית שיש, ולכן זכה ל"ונשגב" שאינו צריך לפחד ממלאך המות כי לא ימות בצעירותו, ולא ינזק לעולם (עי' שער הכוונות דף ע"ג ע"ד מה שכתב לבאר במעלת עליית שיש, ומדוע בחר רבי כרוספדאי להקפיד לעלות עליה זו).

ובזוהר חדש (מדרש רות דף צח.) מספר: ביום שבת רבי כרוספדאי חלה, נכנסו אליו רבי יוסי בן קיסמא וחכמים וראו כי בוכה ואח"כ מחייך, בתוך כך נרדם וחשבו שמת, אמרו יום שבת ואסור לטלטלו, ואין צורך להניח עליו ככר ותינוק כי הוא מונח בבית, לכן עזבוהו והלכו להם.

וכשראו שמת קם רבי יוסי בן קיסמא ודרש על הפסוק "וימת אלימלך איש נעמי ותישאר היא ושני בניה", הנה כשמת אלימלך נשאר לנעמי שני בניה להתנחם בהם, ואחר כך כשמתו הם נעשה שבר על שבר, גם כאן כשמת רבי אליעזר הגדול, היתה נחמה בחכמים שנשארו, והם רבי יוחנן בן נורי וחבריו, אחר כך כשמתו רבי יוחנן בן נורי וחבריו נשאר רבי כרוספדאי להתנחם בו, ועכשיו כשרבי כרוספדאי מת, הרי זה שבר על שבר.

ישבו החכמים בחוץ, ורבי חלקיה נשאר בפנים, ולפתע הוא רואה כי חזרו דמעות על פניו ושחוק נראה בפיו, קרא לרבי יוסי בן קיסמא ולחברים ואמר להם, ראיתי דמעות יורדות לו וכן ששחוק בפיו, אמרו אם כך ודאי שלא מת.

ישבו החכמים שם, ולא נתנו לאף אדם להתקרב אליו, בערב פתח את עיניו, וביקש מים לשתות, ולאחר מכן ביקש מהם ומכל בני ביתו שיעזבו אותו לבדו ויבואו מחר והוא יספר להם מה הוא ראה.

למחרת כשבאו, ראוהו מדבר ובוכה אבל לא ראו עם מי הוא מדבר ומדוע הוא בוכה. ואז קרא רבי כרוספדאי לרבי יוסי בן קיסמא, וגילה לו מה הוא ראה שם למעלה. וכותב המגיה באור יקר, "ולא ניתנו הדברים לכתוב כי לא הכל ראויים לקרותם".

אמר רבי כרוספדאי לרבי יוסי, צו לביתך הגיע זמן פטירתך מן העולם, ולך לכסאך שהתקינו לך בגן עדן, וי"ב נשמות של חברים יבואו לקבל את פניך, ואני ראיתי למעלה מעלת נשמתך מה שלא ניתנו לי רשות לגלות, ועוד ראיתי שם מאותם החברים שנתקיים תלמודם בידיהם.

וראיתי המקום בו נמצא מלך המשיח, ושמעתי כרוז המכריז בכל יום: "אשרי החברים העוסקים בתורה, ואותם הצדיקים המזכים את האחרים, ואותם המעבירים על מידותיהם".

ומה שראיתם אותי בוכה ומחייך, כי בכיתי מחמת מלאך המות שבא לקחת את נשמותי, אולם השכינה עמדה ולא נתנה לו רשות לקחת את נשמותי ועל כך חייכתי. ובאו שלשה עדים ואמרו שמצאו לי זכות גדולה והיא הנהגתי להעביר על מידותי תמיד ובזכות מעלה זו הניחו לי ופסקו שאוכל לחזור לעולם הזה כדי להשלים את תלמודי.

על פי זה יש לומר, כי לכן קיבל את התואר "חמיד ליבא", כי המעביר על מידותיו ומוותר לאחרים, מוכיח על לב טהור ונקי, וראוי לתואר זה. והזכיר הזוהר הקדוש תואר זה בדברי רבי שמעון על מעלת רבי כרוספדאי שכל ימיו היה מקפיד לעלות עליית שיש, ובוודאי שפעמים היו מתפללים אחרים שביקשו עליה חשובה זו, ורבי כרוספדאי אשר היה "חמיד ליבא", מיד היה מוותר להם ומכבדם לעלות, ובזה חשיב שכל ימיו עלה עליית שיש, כי בשמים מי שמוותר ונותן לאחר המבקש, אף הוא נחשב שעלה לעליית שיש.